

RIZIKÁ A ŠKODY, KTORÉ PREDSTAVUJE PORUŠOVANIE PRÁV DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA V EURÓPE

Informačná kampaň 2021

RIZIKÁ A ŠKODY, KTORÉ PREDSTAVUJE PORUŠOVANIE PRÁV DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA V EURÓPE

© Úrad Európskej únie pre duševné vlastníctvo

Reprodukcia je povolená pod podmienkou uvedenia zdroja.

Pandémia ochorenia COVID-19 a z toho vyplývajúci nárast nakupovania na internete a spotreby digitálneho obsahu znovu upriamili pozornosť na riziká a škody, ktoré predstavuje porušovanie práv duševného vlastníctva v Európe, a poukázali na nebezpečenstvá pre spotrebiteľov.

Spotrebiteľia len s ťažkosťami rozlišujú medzi pravým a falšovaným tovarom, najmä na internete. Vo všeobecnosti každý tretí človek (hoci v niektorých krajinách to môže byť až každý druhý) a v priemere takmer každý desiaty Európan (9 %) tvrdil, že bol pri nákupe falzifikátov uvedený do omylu. Takisto je pre nich ťažké odlíšiť zákonné zdroje digitálneho obsahu od nezákonných ⁽¹⁾.

S rozmachom elektronického obchodovania – podľa Eurostatu viac ako 70 % Európanov v roku 2020 nakupovalo cez internet – sa rastúcou obavou v oblasti ochrany spotrebiteľov stala neistota ohľadne falšovaných tovarov.

V spoločnej štúdii Úradu Európskej únie pre duševné vlastníctvo (EUIPO) a Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD) sa odhaduje, že falšované výrobky predstavujú **6,8 % dovozu Európskej únie (EÚ)** v hodnote **121 miliárd EUR**, pričom majú vplyv na všetky odvetvia: od kozmetických výrobkov a hračiek, vín a nápojov, elektroniky až po oblečenie, a dokonca pesticídy.

V globalizovanom hospodárstve falšovateľia konajú rýchlo, zneužívajú moderné logistické riešenia a legitímne mechanizmy na uľahčovanie obchodu a darí sa im v hospodárstvach, ktorým chýbajú spoľahlivé normy riadenia. Z dôkazov vyplýva, že hoci páchatelia trestných činov na nezákonné obchodovanie stále využívajú všetky dostupné druhy dopravy, z hľadiska objemu a hodnoty zaisteného tovaru naďalej dominuje zaistenie tovaru z námornej kontajnerovej dopravy. Kontajnerová námorná doprava ostáva ešte vždy hlavným spôsobom využívaným na prepravu falšovaného tovaru pochádzajúceho prevažne z východnej Ázie, najmä z Číny a Hongkongu, a predstavuje 80 % celkovej hodnoty falšovaných výrobkov zaistených z kontajnerov na celom svete ⁽²⁾.

⁽¹⁾ [European Citizens and Intellectual Property \(Európski občania a duševné vlastníctvo\)](#), október 2020, EUIPO.

⁽²⁾ [Misuse of Containerised Maritime Shipping \(Zneužívanie kontajnerovej námornej dopravy\)](#) (europa.eu, OECD – EUIPO, február 2021).

Významné riziká pre občanov

Falšované výrobky predstavujú vážne riziko pre zdravie a bezpečnosť občanov, keďže zvyčajne nespĺňajú normy kvality a bezpečnosti a môžu obsahovať nebezpečné zložky alebo komponenty: z kvalitatívnej analýzy úradu EUIPO vyplynulo, že ⁽³⁾ hlavné riziká súvisia s vystavením **nebezpečným chemickým látkam**.

Obavy ohľadne poškodzovania ľudského zdravia a životného prostredia v dôsledku výroby, používania a zneškodňovania falšovaných pesticídov a chemických látok viedli k tomu, že orgány presadzovania práva začali koordinovať pravidelné rozsiahle cezhraničné operácie v oblasti presadzovania práva. Vďaka operáciám Silver Axe ⁽⁴⁾ sa orgánom od obdobia ich spustenia podarilo zabaviť 1 222 ton nezákonných a falšovaných pesticídov, herbicídov a hnojív.

Hodnota celosvetového obchodu s falšovanými farmaceutickými výrobkami dosahuje približne ⁽⁵⁾ **4 miliardy EUR**. Hlavnými spôsobmi prepravy falšovaných farmaceutických výrobkov, s ktorými sa obchoduje na celom svete, sú poštové a kuriérske služby. Obavy týkajúce sa falšovaných výrobkov počas pandémie ochorenia COVID-19 ešte viac vzrástli.

Šírenie falšovaných liekov vrátane antibiotík a liekov proti bolesti a iných zdravotníckych materiálov, ako sú osobné ochranné prostriedky a rúška, upriamilo na tento jav osobitnú pozornosť, keďže porušovatelia práv zneužívajú neistotu občanov v súvislosti s novou liečbou a vakcínami ⁽⁶⁾.

⁽³⁾ [EUIPO DANGEROUS COUNTERFEIT STUDY.docx \(ŠTÚDIA EUIPO TÝKAJÚCA SA NEBEZPEČNÝCH FALZIFIKÁTOV\)](#) (europa.eu, jún 2019).

⁽⁴⁾ Operácia Silver Axe sa začala v roku 2012 a v súčasnosti zahŕňa takmer 30 krajín na celom svete, [Operation Silver Axe strikes for the fourth time seizing over 550 tonnes of illegal pesticides | Europol \(Operácia Silver Axe zasiahla po štvrtý raz a zaistila viac ako 550 ton nezákonných pesticídov\)](#) (europa.eu, Europol).

⁽⁵⁾ [Trade in Counterfeit Pharmaceutical Products \(Obchodovanie s falšovanými farmaceutickými výrobkami\)](#) (OECD – EUIPO, marec 2020).

⁽⁶⁾ [Europol predictions correct for fake COVID-19 vaccines \(Predpovede Europolu týkajúce sa falošných vakcín proti ochoreniu COVID-19 sa naplnili\)](#), Europol (europa.eu).

Zapojenie zločineckých skupín

Dôkazy čoraz viac potvrdzujú zapájanie organizovaných zločineckých skupín do porušovania práv duševného vlastníctva a súvislosť medzi trestnou činnosťou v oblasti duševného vlastníctva a inými trestnými činmi, ako je obchodovanie s drogami, nútená práca, počítačová kriminalita, podvody, podvody v oblasti dokladov a pranie špinavých peňazí ⁽⁷⁾. Trestná činnosť v oblasti duševného vlastníctva sa považuje za výnosnú činnosť s vysokou návratnosťou investície, nízkym rizikom odhalenia a relatívne miernymi trestami (kratšie tresty odňatia slobody, nižšie pokuty) v porovnaní s inými nezákonnými činnosťami.

Pre porušovateľov predstavuje veľmi lukratívnym trhom aj digitálne pirátstvo. Len v oblasti televízie s internetovým protokolom (IPTV) vytvára poskytovanie a spotreba digitálneho obsahu porušujúceho autorské práva v EÚ každoročne **nezákonné príjmy vo výške 1 miliardy EUR** ⁽⁸⁾. Tieto nezákonné služby, ktoré poškodzovali tvorcov a legitímne podniky, využívalo v roku 2019 v EÚ 13,7 milióna ľudí (t. j. 3,6 % obyvateľstva EÚ).

Porušovanie práv duševného vlastníctva v sociálnych médiách

Okrem zdravotných a bezpečnostných rizík má nákup falšovaného tovaru a prístup k pirátskemu digitálnemu obsahu často za následok narušenie bezpečnosti a finančné straty pre spotrebiteľov, ktorí aktívne využívajú internetové obchody, platformy a elektronické trhoviská, ale je možné ich oslovovať aj prostredníctvom sociálnych médií.

⁽⁷⁾ [Europol – EUIPO: Správa o polykriminalite \(Trestná činnosť v oblasti duševného vlastníctva a jej prepojenie s inou závažnou trestnou činnosťou – Zameranie na polykriminalitu\) \(europa.eu\)](#).

⁽⁸⁾ [Nezákonná IPTV v Európskej únii \(europa.eu\), november 2019](#).

Nedávna analýza ⁽⁹⁾ poukázala na zneužívanie sociálnych médií v prospech falšovania a pirátstva. Pri preskúmaní miliónov verejných diskusií na Facebooku, Twitteri, Instagrame a Reddite sa v rámci výskumu úradu EUIPO zistilo, že jedna tretina rozhovorov o digitálnom obsahu (35 %) by sa mohla týkať pirátstva, pričom oblasti, o ktorých sa najviac diskutuje najmä na sieťach Reddit a Twitter, sú pirátstvo filmov a hudby. Zistilo sa aj výrazné zvýšenie počtu diskusií o pirátstve počas niekoľkých mesiacov na začiatku pandémie na jar roku 2020. Vo výskume sa tiež zdôraznilo, že 11 % rozhovorov týkajúcich sa fyzických výrobkov by sa tiež mohlo týkať falzifikátov.

Porušovanie práv duševného vlastníctva poškodzuje legitímne podniky a najmä MSP

Porušovanie práv duševného vlastníctva ovplyvňuje nielen spotrebiteľov, ale spôsobuje aj značné škody v hospodárstve EÚ. Má vplyv na legitímne záujmy hospodárskych subjektov v EÚ a narúša vyrovnané podmienky na vnútornom trhu. V legitímnom hospodárstve dochádza ročne k stratám na príjmoch z predaja vo výške 83 miliárd EUR v 11 kľúčových odvetviach, ktoré sú obzvlášť náchylné na falšovanie, a popri tom k stratám vo výške 15 miliárd EUR na daniach a príspevkoch na sociálne zabezpečenie. Odhaduje sa, že v EÚ v dôsledku falšovania každoročne zanikne v týchto odvetviach 670 000 pracovných miest.

Porušovanie práv duševného vlastníctva poškodzuje najmä malé a stredné podniky (MSP). Podľa [Porovnávacieho prehľadu týkajúceho sa MSP v oblasti duševného vlastníctva](#), ktorý zverejnil úrad EUIPO, každý štvrtý malý podnik v Európe uvádza, že v dôsledku porušenia práv duševného vlastníctva utrpel ujmu. 33 % spoločností, ktoré vlastní práva duševného vlastníctva, ako sú ochranné známky alebo patenty, nahlásilo všeobecný pokles obratu, zatiaľ čo 27 % uviedlo poškodenie svojho dobrého mena a 15 % ohlásilo, že kvôli porušovaniu práv duševného vlastníctva stratili konkurenčnú výhodu.

Počas pandémie podniky čoraz viac využívali [portál na presadzovanie práv duševného vlastníctva](#) zriadený úradom EUIPO na uľahčenie komunikácie medzi nositeľmi práv a orgánmi presadzovania

---

⁽⁹⁾ [Monitoring and analysing social media in relation to IP Infringement \(April 2021\)](#)

práva (colnými a policajnými orgánmi). To naznačuje, že spoločnosti mohli byť zasiahnuté zvýšeným počtom porušení ich práv duševného vlastníctva.

V súlade s tým sa potvrdila aj pozitívna súvislosť medzi vlastníctvom práv duševného vlastníctva a hospodárskou výkonnosťou, ktorá je obzvlášť silná v prípade MSP ⁽¹⁰⁾. Vlastníci práv duševného vlastníctva dosahujú lepšie výsledky ako tí, ktorí takéto práva nevlastnia. Príjmy na zamestnanca v prípade majiteľov práv duševného vlastníctva sú celkovo približne o 55 % vyššie ako v prípade podnikov, ktoré takéto práva nevlastnia. Tento vzťah je obzvlášť výrazný v prípade MSP. MSP, ktoré vlastnia práva duševného vlastníctva (hoci ich je menej ako 9 %), majú o 68 % vyššie príjmy na zamestnanca ako MSP, ktoré žiadne práva duševného vlastníctva nevlastnia (pri zohľadnení iných relevantných faktorov) a navyše vyplácajú vyššie mzdy.

Pokiaľ ide o budúcnosť, odvetvia, ktoré vo všeobecnosti intenzívne využívajú práva duševného vlastníctva a najmä MSP, ktoré inovujú za pomoci nových technológií, môžu očakávať, že budú zohrávať kľúčovú úlohu pri vymaňovaní európskeho hospodárstva z krízy v období po pandémie.

Pochopenie obchodných modelov porušujúcich práva a zapojenie sprostredkovateľov v záujme lepšieho presadzovania práva

Lepšie pochopenie obchodných modelov, ktoré porušovatelia využívajú na dosahovanie ziskov, pomáha prispôsobiť a posilniť úsilie v oblasti presadzovania práva a zároveň zapojiť príslušných partnerov do boja proti falšovaniu a pirátstvu.

Keďže je porušovanie práv duševného vlastníctva v online prostredí čoraz viditeľnejšie, doménové mená zohrávajú dôležitú úlohu pri viacerých online obchodných modeloch porušujúcich práva duševného vlastníctva, ktoré poškodzujú spotrebiteľov, majiteľov práv duševného vlastníctva a celý ekosystém doménových mien. Vzhľadom na to, že počet doménových mien na celom svete v súčasnosti presahuje 375 miliónov, doménový squatting je pre legitímne značky a spotrebiteľov

---

⁽¹⁰⁾ [Práva duševného vlastníctva a výkonnosť podnikov v EÚ. Správa o analýze na úrovni podnikov](#), EPÚ – EUIPO, február 2021.

skutočným problémom. Mimoriadne závažný problém by mohol predstavovať pre MSP, ktorým často chýbajú zdroje na aktívne monitorovanie ich prítomnosti na internete, aby mohli odhaliť doménový squatting a ochrániť dobré meno svojich značiek.

Z nedávnej analýzy úradu EUIPO ⁽¹¹⁾ zahŕňajúcej 1 000 doménových mien (podobných mien a variácií) súvisiacich s 20 zúčastnenými značkami vyplynulo, že polovica z nich sa považuje za podozrivú, t. j. odkazujú na webové stránky, ktoré predávajú falzifikáty.

Úrad EUIPO analyzoval ⁽¹²⁾ osvedčené postupy, ktoré uplatňujú registrátori a registre s cieľom zabrániť zneužívaniu doménových mien na činnosti porušujúce práva duševného vlastníctva, ako napríklad vypracovanie príslušných podmienok používania, obmedzenie využívania služieb proxy, vytváranie systémov na overovanie totožnosti registrujúceho a odhaľovanie protiprávnej registrácie domény a s tým súvisiace kroky.

Niektoré registre tiež v spolupráci s verejnými orgánmi alebo orgánmi presadzovania práva zaviedli postupy na oznamovanie a odstraňovanie nedovoleného obsahu zamerané na oblasti s nezákonným obsahom. Spolupracujú aj s vlastníkmi práv duševného vlastníctva a orgánmi presadzovania práva pri výmene spravodajských informácií a obmedzovaní používania doménových mien, ktoré porušuje práva duševného vlastníctva.

Úrad EUIPO preskúmal aj využívanie sociálnych médií pri porušovaní práv duševného vlastníctva, ako sú hosting, stríming alebo odkazovanie na obsah porušujúci práva duševného vlastníctva alebo propagáciu tohto druhu obsahu prostredníctvom sociálnych médií, pričom kombinoval komunikáciu vo verejných a uzavretých skupinách, ktorých cieľom je zmať opatrenia na presadzovanie práv duševného vlastníctva.

Identifikovali sa preventívne a nápravné osvedčené postupy na riešenie porušovania práv duševného vlastníctva.

---

¹¹ [Focus on Cybersquatting: Monitoring and Analysis \(May 2021\)](#)

⁽¹²⁾ [2021 Discussion Paper on Domain Names FullR_en.pdf \(Diskusný dokument o doménových menách\)](#) (europa.eu, EUIPO, marec 2021).

Spolupráca na úrovni sprostredkovateľov

Okrem tradičných orgánov presadzovania práva (polícia, colné orgány), ktoré sú dôležité pre presadzovanie práv duševného vlastníctva, existujú aj ďalšie subjekty, ktoré preberajú čoraz dôležitejšiu úlohu. Sú to najmä sprostredkovatelia, ktorých legitímne služby porušovatelia zneužívajú a ktorí sú často prvým kontaktným miestom pre držiteľov práv usilujúcich sa takéto porušovanie zastaviť.

Elektronické trhoviská ponúkajú legitímnym predajcom rozsiahle nové možnosti, pokiaľ ide o vstup na nové trhy a prístup k spotrebiteľom. Môžu byť však zneužívané aj na predaj falzifikátov.

Viacere z veľkých elektronických trhovísk už zaviedli programy na podporu držiteľov práv pri oznamovaní porušovania práv duševného vlastníctva na ich platformách. Mnohí držiteľia práv nemusia o existujúcich programoch vedieť alebo ich zaťažuje, že musia opakovane poskytovať informácie na rôznych platformách. Mnohé platformy si nie sú isté alebo nedokážu ľahko overiť, či im informáciu o porušovaní práv duševného vlastníctva na ich elektronických trhoviskách poskytuje legitímny vlastník duševného vlastníctva. Úrad EUIPO preto vyvíja integrovanú zabezpečenú online službu na uľahčenie tejto spolupráce medzi držiteľmi práv duševného vlastníctva a elektronickými trhoviskami, pričom prostredníctvom portálu na presadzovanie práv duševného vlastníctva identifikuje a odstraňuje položky, ktoré porušujú práva duševného vlastníctva.

Vzhľadom na technologický pokrok, rozšírenie elektronického obchodu a virtuálnych trhov, ako aj nové obchodné modely, ktoré rýchlo pretvárajú hospodárske a sociálne prostredie, je potrebné prispôsobiť mnohé aspekty registrácie, využívania a presadzovania práv duševného vlastníctva.

Nové technológie a presadzovanie práv duševného vlastníctva

Technológia ponúka množstvo riešení na ochranu vlastníckych práv a ochranu legitímnych dodávateľských reťazcov. Trh s technológiami na boj proti falšovaniu je však rozsiahly a zložitý. Technológie sa vyvíjajú rýchlo a informácie o nich nie sú ľahko dostupné.

S cieľom pomôcť spoločnostiam maximalizovať ich ochranu pred falšovaním prostredníctvom využitia mnohých dostupných technických riešení bola vydaná príručka o technológii na boj proti falšovaniu ⁽¹³⁾. Jej cieľom je zorientovať podniky v hlavných druhoch technológií na boj proti falšovaniu vrátane zariadení na elektronickú identifikáciu alebo sledovanie, informovať o spôsobe umiestňovania značiek na výrobky alebo obaly a iných chemických, fyzikálnych, mechanických a digitálnych nástrojov. Uvádzajú sa v nej nákladovo najefektívnejšie a najpraktickejšie spôsoby ochrany práv duševného vlastníctva a jasne sa v nej opisujú požiadavky na ich vykonávanie a náklady. Na základe tejto príručky sa má vyvinúť špecializovaný vyhľadávací nástroj, ktorý spoločnostiam pomôže nájsť riešenia na boj proti falšovaniu, ktoré sú najvhodnejšie pre ich podnikateľskú činnosť.

Okrem toho sa skúma potenciál technológie blockchainu na zabezpečenie toho, aby originálne (overené) produkty mohli byť v ktoromkoľvek bode dodávateľského reťazca rozpoznané ako originálne logistickými spoločnosťami alebo orgánmi presadzovania práva (ako sú colné orgány v prípade dovozu). Plánuje sa navrhnutie a vytvorenie infraštruktúry, ktorá bude otvorená a interoperabilná (t. j. schopná sa pripojiť k existujúcim riešeniam sledovania zásielok spoločností a systémom analýzy rizík v oblasti presadzovania práva) a ktorá by bola prepojená aj s [portálom na presadzovanie práv duševného vlastníctva](#).

Okrem sociálnych, environmentálnych a hospodárskych škôd môže porušovanie práv duševného vlastníctva viesť aj k strate dobrej povesti a môže oslabiť inovácie, tvorivosť a investície do výskumu a vývoja.

Táto náročná kríza nepochybne poukázala na potrebu zabezpečiť udržateľné riešenia, a to identifikáciou najlepších postupov a využívaním nových technológií v boji proti zločineckým skupinám, ktoré vyrábajú, distribuujú a predávajú falšovaný tovar a pirátsky digitálny obsah. V boji proti tejto hrozbe má veľký význam aj realizácia účinných informačných kampaní.

V tomto úsilí má zásadný význam i posilnenie globálnej spolupráce medzi všetkými zainteresovanými stranami, či už verejnými, alebo súkromnými. Trestná činnosť v oblasti duševného vlastníctva by sa mala v rámci boja proti medzinárodnej trestnej činnosti opäť stať európskou prioritou.

⁽¹³⁾[021 Anti Counterfeiting Technology Guide en.pdf \(Príručka o technológii na boj proti falšovaniu\)\(europa.eu, EUIPO, február 2021\)](#).

Podobne by sa malo pokračovať aj na medzinárodnej úrovni v úsilí o zlepšenie ochrany a presadzovania práv duševného vlastníctva v tretích krajinách, najmä v Číne, Latinskej Amerike, juhovýchodnej Ázii a Afrike, ako súčasť programov spolupráce, pri ktorých je úrad EUIPO vykonávacou agentúrou. Tým by sa riešila otázka falzifikátov pri ich potenciálnom zdroji.

RIZIKÁ A ŠKODY, KTORÉ PREDSTAVUJE PORUŠOVANIE PRÁV DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA V EURÓPE